

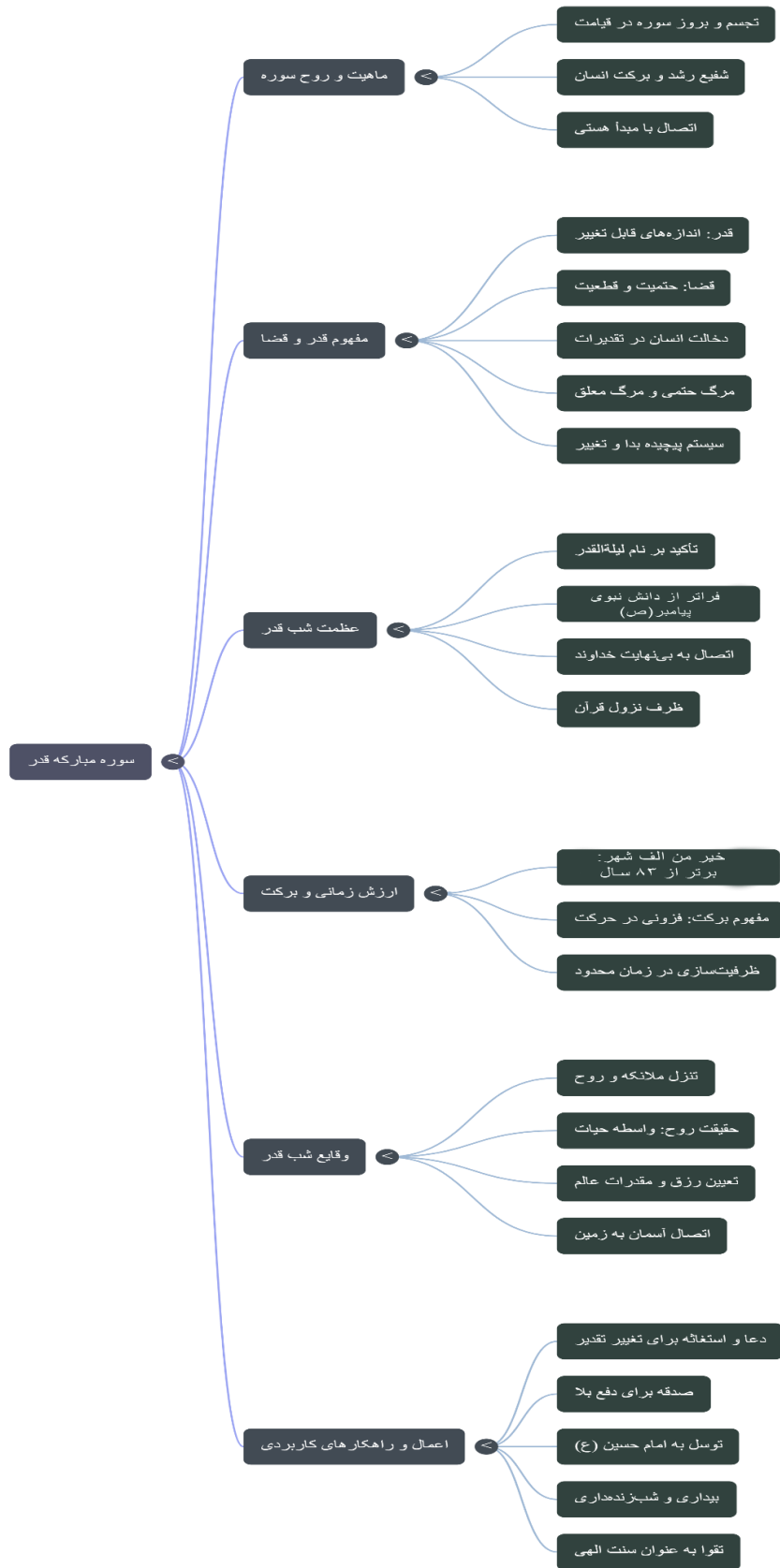
بسم الله الرحمن الرحيم

دوره تفسیر المیزان ۲

سوره مبارکه قدر ۲

مدرس دوره: دکتر سید محمد صالح هاشمی

گلپایگانی

سوره قدر ۲

چکیده

سوره قدر دارای حقیقتی وجودی و روحی متصل به مبدأ هستی است که در عوالم پس از مرگ تجسم می‌یابد. محوریت این سوره بر مفهوم «شب قدر» است؛ زمانی که در آن تقدیرات یک‌ساله تمام موجودات و بشریت تنظیم می‌شود. نظام خلقت به گونه‌ای طراحی شده که اراده و کنش انسان (از طریق دعا، صدقه و تقوا) در تغییر تقدیرات نقش بنیادین دارد. مفهوم «برکت» در این شب به معنای فزونی حرکت در زمان محدود است، به طوری که یک شب می‌تواند از نظر کیفی بر ۸۳ سال زندگی برتری یابد. همچنین، نزول «روح» و «ملائکه» در این شب، پیوندی میان آسمان و زمین ایجاد کرده و ظرفیتی بی‌نهایت برای رشد معنوی فراهم می‌آورد.

۱. حقیقت شب قدر

هر سوره قرآن دارای یک بروز، ظهور و تجسم است که در قیامت یا برزخ حاضر می‌شود. سوره قدر به دلیل اتصال به مبدأ هستی، دارای روحی است که می‌تواند شفیع حرکت و رشد انسان باشد.

ویژگی‌های بنیادین شب قدر:

- **ظرف نزول قرآن:** این شب به عنوان ظرف زمانی برای نزول کلام الهی برگزیده شده است.
 - **ابهام در عظمت (ما ادریک):** خطاب خداوند به پیامبر (ص) مبنی بر «و ما ادریک ما لیلۃ القدر» نشان‌دهنده آن است که حقیقت این شب فراتر از ادراک بشری و حتی فراتر از دانش معمول نبوی است و به بی‌نهایت الهی متصل است.
 - **تکرار تأکیدی:** تکرار عبارت «لیلۃ القدر» در سوره به جای استفاده از ضمیر، نشان‌دهنده اهمیت و عظمت ویژه این نام است.
-

۲. نظام تقدیر

یکی از مباحث محوری، تبیین چگونگی تعیین سرنوشت و نقش انسان در این فرآیند است. در این راستا باید میان دو مفهوم کلیدی تمایز قائل شد.

مقایسه قضا و قدر:

مفهوم	معنا و ویژگی‌ها	قابلیت تغییر
قَدَر	اندازه‌ها، ضوابط و برنامه‌ریزی‌های مشخص برای امور	قابل تغییر: انسان می‌تواند با اراده و عمل خود در آن دخالت کند
قضا	مرحله حتمی شدن، بریدن و نهایی شدن یک امر	سخت تغییر: تغییر در آن بسیار دشوار است و به ندرت رخ می‌دهد

نقش انسان در تغییر تقدیر

شب قدر به معنای نوشته شدن یک سرنوشت غیرقابل تغییر نیست. بلکه:

- **مرگ معلق و حتمی:** به عنوان مثال، بازه زندگی انسان ممکن است بین ۳۰ تا ۸۰ سال تقدیر شود. عمل به سنت‌هایی مانند صدقه یا دعا می‌تواند مرگ را از ۵۰ سالگی به تأخیر بیندازد، اما خروج از بازه کلی (مثلاً عمر بیش از ۸۰ سال در مثال مذکور) ناممکن است.
- **مفهوم بداء:** بداء به معنای تغییر تصمیم خداوند به دلیل جهل نیست، بلکه خداوند سیستمی را طراحی کرده که در آن یک تقدیر می‌تواند بر اساس اعمال انسان (مانند تقوا یا استغاثه) تغییر یابد.
- **سنت‌های الهی:** وعده‌های الهی (مانند پاداش به اهل تقوا) تخلف‌ناپذیرند و بداء در آن‌ها راه ندارد.

۳. مفهوم برکت

عبارت «خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ» (بهتر از هزار ماه) کلید درک مفهوم برکت در زمان است. هزار ماه معادل بیش از ۸۳ سال (یک عمر کامل) است.

تعریف تخصصی برکت:

برکت به معنای زیاد بودن مقدار نیست، بلکه به معنای فزونی در حرکت و تولید از یک ظرف محدود است.

- مثال مادی: پارچه «بَرَک» که از مقدار محدودی پشم مرغوب تولید زیادی دارد.
- برکت در زمان: شب قدر از نظر تعداد دقایق با شب‌های دیگر فرقی ندارد، اما خداوند ظرفیتی در آن قرار داده که انسان می‌تواند مسیری را که در ۸۳ سال طی می‌کند، در یک شب پیماید.

عوامل ایجاد برکت:

۱. زمان و مکان خاص: هماهنگ شدن با زمان‌هایی مثل شب قدر.
۲. اتصال به انسان‌های کامل: توسل به ائمه (مانند امام حسین علیه‌السلام) که «برکت در تربیت» ایجاد می‌کنند. امام حسین (علیه‌السلام) سید الشهداست؛ شهید مسیری ده ساله را در یک شب طی می‌کند و خون او در جامعه تلاطم و نورانیت ایجاد می‌کند.

۴. مراتب نزول و حقیقت «روح»

در شب قدر، ملائکه و روح نازل می‌شوند. این واقعه پیوند دهنده زمین و آسمان است.

- **چیستی روح:** بر اساس دیدگاه‌های تفسیری (مانند علامه طباطبایی)، روح وجودی برتر از ملائکه است. روح حقیقت و واسطه حیات همه موجودات است.
 - **اتصال وجودی:** حقیقت این روح با روح پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) گره خورده است.
 - **نزول امر:** همه‌چیز در این شب به اسم «رب» و برای تحقق «کل امر» (هر امری) نازل می‌شود.
-

۵. بهره‌مندی از شب قدر

برای بهره‌برداری حداکثری از این ظرفیت عظیم نکات زیر حائز اهمیت می‌باشد:

- **استمرار در مراقبه:** توصیه شده است که برای «دریافتن» شب قدر، باید در تمام طول سال یا دست‌کم تمام شب‌های احتمالی بیدار و هوشیار بود.
- **تلاوت سوره قدر:** تلاوت این سوره در طول سال برای زمینه‌سازی و «چیدن» مقدرات شب قدر آینده اهمیت دارد.
- **پرهیز از بدفهمی:** حضور در مسیر هدایت (مانند مجالس اهل بیت) اگر با فهم درست همراه نباشد، ممکن است نتیجه معکوس (قساوت قلب) به همراه داشته باشد. شب قدر و قطره اشک بر مصائب، زمانی برکت می‌یابد که با معرفت همراه باشد.